

Kina - mellem Marx og middelstand

Der var engang ...

Der var engang, da Folkerepublikken Kina set med vestlige politiske øjne var en relativ enkel sag at forholde sig til. Som for eksempel i 1950'erne oven på den militære konfrontation i Koreakrigen mellem den kommunistiske folkehær og den amerikansk-ledede FN-koalition. "Den gule fare" hed det i folkmunde.

Eller den gang i 60'erne under den store proletariske kulturrevolution, som præget af generationsforskelle i vor del af verden enten kunne ses som et frygtindgydende udslag af kollektiv hjernevask eller som inspiration til et ungdomsoprør på godt og ondt.

Eller i begyndelsen af 70'erne, da nærværende skribent første gang rejste i Kina. Det var i kulturrevolutionens efterår, og den del af Maos fodfolk, som man fik lov at komme i kontakt med, var præget af to ting: En kom-

plet - dikteret? - mangel på interesse for at høre om den vestlige verden, men modsætningsvis lige så villig til at fortælle om slagordet "stol på egne kræfter"s resultater i hverdagen.

At de statistiske oplysninger så senere viste sig at være en net kombination af løgn og digt stemte bedre med det samfundsbillede, man kunne se udfolde sig i den socialistiske ligheds navn. Alle havde det lige ringe. Eller næsten alle. Bag skjulende mure var der en bedre tilværelse for de udvalgte.

Det var relativt enkelt at forholde sig til, naturligvis afhængigt af hvilke briller, man tog på.

***

Anderledes i dag med det Kina, man skal forholde sig til. Meget, meget udiplomatisk sagt,

så er folkerepublikken noget af en blandet landhandel, for ikke at sige rodebutik. Det er ikke nødvendigvis så negativt, som det kan lyde, og der er bestemt også lande i den vestlige verden, hvor der rodes - ingen nævnt, ingen glemt.

Mere neutralt kan man placere Kina i en brydningstid uden dermed at skjule, at brydningerne, problemerne, udfordringerne - vælg selv - er globalt enorme i omfang og vanskelige at få hold på. Hvad der er gode kinesiske forklaringer på.

Når man beholder sine vestlige briller på, er det naturligvis økonomien, der springer i øjnene. Det er den, der i første omgang påvirker også vores hverdag, sådan som den har gjort det i nu mere end snart fire årtiers kinesisk reformpolitik, der resultatmæssigt er enestående i verdenshistorien. Hvad der sker

Udbygningen af infrastrukturen har altid været et mål for den kinesiske ledelse. Man har villet binde landet sammen, og man har villet give mere lige muligheder for udvikling. Gennem årene er der sket meget på det felt, men en revolution med hidtil ukendt tempo startede 1. august 2008. Den dag kørte det første højhastighedstog med 350 km i timen mellem Beijing og Tianjin. 2008. Vi lader årstallet og den korte strækning stå lidt.

Ultimo juni 2015 har man i Kina over 17.000 km skinner til højhastighedstog. Det har forandret livet for mange mennesker.

aktuelt, er overskrift-værdigt – reformpause, boligboble, valutauro, handelsaftale-brok. Alt tæller. De positive meldinger også.

Men bag økonomien ligger en anden mosaik, som er lige så væsentlig, om ikke mere, for en kinesisk hverdag og en kinesisk fremtid, der også berører vores fremtid. Den er baggrund for de følgende observationer og betragtninger. Inden økonomien i skrivende sammenhæng sættes lidt på stand-by, får den vægt i et klassisk spørgsmål, der kan være indgangen til den kinesiske immaterielle mosaik: Er det demokrati, der er forudsætningen for velstand? Eller er velstand forudsætningen for demokrati?

Spørgsmålet er senest formuleret af en eksil-russisk professor ved den fornemme franske forskningsinstitution *Institut d'Études Politiques* i Paris (kort kaldet SciencePO). Sergej Gurjev er økonomisk forsker og tidligere leder af *New Economic School* i Moskva, men tvunget væk derfra på grund af sin kritik af Vladimir Putins autokratiske styre.

I en artikel i et årsskifte-tillæg til *New York Times* tager han udgangspunkt i Grækenland og Kina. Det sker med Grækenland som eksempel, hvor demokratiet – udtrykt ved en folkeafstemning – tvinger det venstreorienterede Syriza-styre til at indgå forlig med EU og kreditorlandene i gældskrisen og dermed sikrer landet en bedre økonomisk fremtid, end det ellers ville have været tilfældet.

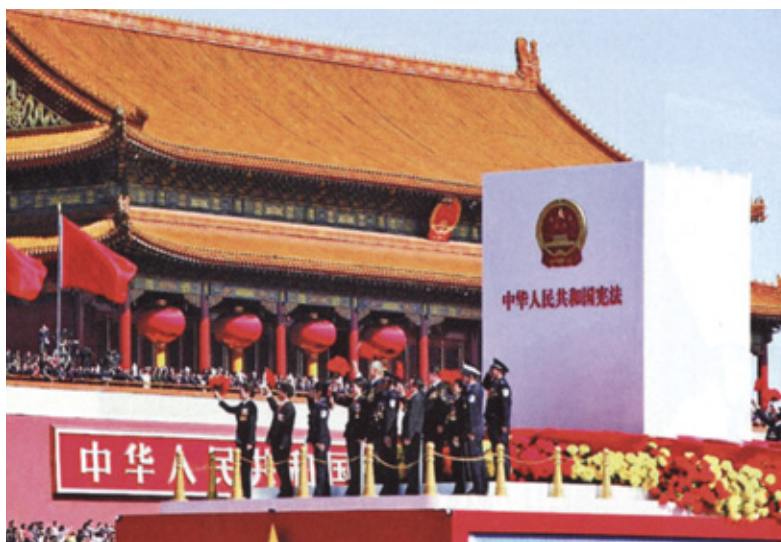
Og med Kina som eksemplet på et autokratisk styre, der stik mod forventningerne kan frisætte sin økonomiske politik og skabe velstand uden at indrømme befolkningen de politiske alternativer og de frie medier, som ellers er en uafstyrlig del af liberalismen.

Gurjev ser den kinesisk økonomiske uro i 2015 som udslag af, at det politiske system er forældet i forhold til, hvad økonomien kræver af fortsatte reformer, så hans forsigtige svar på udgangsspørgsmålet er vel nærmest, at demokrati må der til, hvis velstanden fortsat skal forøges.

* * *

Man behøver ikke at være professor for at forudse, at Kinas præsident og partileder, Xi Jinping er af en anden opfattelse.

Han vil af gode grunde være forpligtet på synspunktet, at Kina er en socialistisk stat, hvor socialismen har kinesiske karaktertræk. Det kan man så fortolke, som man vil, men

"Rule of law" er det nye sort i Kina. Præsident Xi fremhæver igen og igen, at lov og ret er nøglen til succes med de dybtgående reformer, der præger den nuværende femårsplan. Xi er den første præsident i Kina, der har en ph.d. i jura. Billedet viser Forfatningsflåden ved 1. oktober-paraden i 2009.

at det betyder, at Kinas kommunistiske parti sidder enevældigt på magten og agter at blive siddende, er ikke et emne, der er til diskussion i de kredse, hvor Xi Jinping færdes, når han har partisekretær-kasketten på.

Hvad kineserne i almindelighed mener, er et godt og ubesvaret spørgsmål, som under alle omstændigheder har flere end de fæcetter, som kommer til udtryk, når kinesiske dissidenter optræder i vestlige medier. Deres demokrati-ønske skal på ingen måde anfægtes, men der er mange gråtoner i den sporadiske debat, der i øvrigt føres, og som er svær at kvantificere, da så meget af den foregår i lukkede fora. "Big Brother is watching you!"

De to følgende citater skal således ikke tages som repræsentative, men som symptomatiske for synspunkter, der også kommer til udtryk.

I forbindelse med de betragtninger, som professor Sergej Gurjev ovenstående er krediteret for, spurgte *New York Times* på en akademisk konference en række mennesker om deres syn på demokrati og demokratiets tilstand. Blandt dem, der svarede, var kineseren Eric X. Li fra Shanghai, af uddannelse

hvad der svarer til den danske cand.polit., af erhverv i dag kapitalfonds-investor.

Hans svar: "Efter den kolde krig omsatte et stort antal nationer deres politiske system til valg-demokratier. Hovedparten af dem har gjort det dårligt. De hænger stadig i borgerlig uorden, krig og fattigdom. I Kina har vi et andet system. Det havde den bunke af problemer og en bunke af katastrofer i begyndelsen. Men i de sidste 30-40 år har landet ikke gjort det så dårligt. Kina, som en et-partistat, har løftet 650 millioner mennesker ud af fattigdom.

Problemet med demokrati kommer fra den opfattelse, at det er universelt og permanent og det bedste, vi har. Kineserne skal være åbne over for alternativer. Jeg mener ikke, at de skal lukke døren til demokrati. Men jeg tror ikke, at de skal gøre, hvad mange vesterlændinge gør – forkaste ethvert alternativ".

Det andet citat tilskrives en yngre kinesisk matematiker, Jingzheng Ren, der er gæsteforsker ved Syddansk Universitet i Odense. Han forsøger at udvikle matematiske og logiske modeller, der kan være med til at løse verdens miljø- og energiproblemer, og i en artikel i universitetets tidsskrift *Ny Viden* tillægges han dette citat:

Også i Kina anno 2015 offentliggøres fotos af glade landmænd midt i høstudbyttet. Selvom Kina har mindre end 10 % af verdens opdyrkelige areal, står landet for 25 % af verdens kornproduktion. Man brødføder en femtedel af jordens befolkning og er 97 % selvforsynende. Landbruget er stadig fundamentalt for samfundet.

”Vi er vant til, når vi står med komplekse problematikker, så forsøger vi at nå til enighed. Men det er langt fra optimalt at tænke sådan. – Tænk ikke i demokrati – tænk i retfærdighed i stedet”.

Det turde være et alternativ.

***

Inden et nærstudium af den aktuelle kinesiske politisk-ideologiske mosaik vil det være praktisk, at man genopfrisker den yin og yang-teori, der er en uafrystelig del af den kinesiske mentale folkearv. Grafisk er den udtrykt i cirklen med de figurer, der slynger sig om hinanden – sort og hvid. I ord: Modsætninger mødes. I mening: Tingene skal være i balance, for at der er orden i Riget i Midten.

Det er et arbejdsgrundlag, at modsætninger ikke nødvendigvis behøver at betyde konflikt, når man vel at mærke tilstræber balancen. Og i det også en forklaring på, at den marxistiske-hegelianske dialektiske arbejds-

teori ”tese-antitese: syntese” har haft en fortsat grobund i det kommunistiske Kina.

Modsætningerne er der i allerhøjeste grad: Det er officiel regeringspolitik at fortsætte de økonomiske reformer med større råderum for den private kapitalisme og neddrosling af de statsejede virksomheder og med øget vægt på en lovgivning, der beskytter privat ejendomsret og giver borgerne tryghed. Forhold, som professor Gurjev og hans økonomi-kolleger ser som forudsætning for de øgede investeringer, der skal sikre fremgang i velstanden.

Men det er samtidig officiel partipolitik at stramme grebet om meningsdannelsen og sætte hårdere og hårdere ind over for dissidenter af alle slags (i partiets øjne politiske afvigere). Det sker med en øget kontrol med og censur af internettet, begrænsning af befolkningens adgang til kritiske websider og sort skærm, hvis ord og navne, der anses for skadelige eller politisk kontroversielle, dukker op i søgefelterne.

Og det sker med advarsler til og fængsling af borgere, der gennem deltagelse i private organisationers arbejde mistænkes for undergravende virksomhed. For slet ikke at tale om anholdelse i bunkevis af advokater, der har gjort sig skyldige i den synd at virke som forsvarere for tiltalte dissidenter.

Der er ikke noget kinesisk forår i luften på det område.

Der er derimod gammelkendte toner i luften, når det gælder medierne i bredeste forstand fra de nyhedsformidlende til de underholdende. Toner, der bringer mindelser om Mao og kulturrevolutionen: Journalister risikerer anholdelse, hvis de skriver artikler, der kan skade nation eller parti. Og underholdningsstjerner får besked på, at deres optræden skal medvirke til at gavne parti og nation. Der skal være ”positiv energi” i kunsten, og den må ikke bidrage til åndelig forurening af vestlig oprindelse.

***

Men hvis man deraf tror, at Xi Jinping & Co. er ved at sætte klokken tilbage til Mao-tid, tager man fejl og glemmer, at i Kina er der plads til modsætningerne. Indholdet i det foranstående har adresse til naturligvis dissidenterne, men også til det lille elitære flertal, der har adgang til medierne i bredeste forstand: Rok ikke med parti-båden! Eller sagt på en anden måde: Vi tolererer ikke noget, der i mindste måde kan anfægte partiets monopol på magten.

Til det store flertal og først og fremmest den middelstand, der er vokset frem af reformårene, er det en anden ideologi, der prædikeres i taler og officielle artikler i medierne. Den handler om harmoni og stabilitet, om kinesisk kultur og historie og om Kinas storhed og nationens enhed, og den tager afsæt i den årtusindgamle statsfilosofi, som blev udført af tænkeren Kongfuzi. Respekt for autoriteterne, tak. Til gengæld får I tryghed.

Længere væk fra Mao og kulturrevolutionen kan man ikke komme. Da han i 1960'erne ville generobre magten i partiet, kaldte han ungdommen til oprør mod autori-

teterne, dvs. den daværende partitop. At Mao så gjorde sig selv til autoriteten over alle, var kun udtryk for den kinesiske evne til at håndtere modsætningerne. Men Kongfuzi blev et skældsord, og at få det hæftet på sig var vejen til yderligere forfølgelse og udstødelse.

I dag opretter Kina verden over såkaldte Confucius-institutter til markedsføring af kinesisk kultur og historie i en moderne sammenhæng. Det os nærmeste findes i København. Marx-institutter af kinesisk oprindelse uden for landets grænser kan man kigge langt efter, meget langt.

Confucius-begreberne og en national stolthed, grænsende til nationalisme, er kitet, der skal holde kineserne sammen om to fælles mål. Det ene er en fortsættelse af reformpolitikken, som skal løfte flere og flere ind i den middelstand, der allerede er tyngden i befolkningen, og det andet er i forhold til omverdenen at tilføje den økonomiske styrke en politisk styrke, tyngde eller magt, som understreger, at Kina er toppen af superligaen.

Styret har så vidt flertallet bag sig, hvis man kan dømme ud fra de meningsmålinger, der er en af de få muligheder for at tage den generelle samfundspolitiske temperatur hos kineserne. En egentlig politisk temperatur er der naturligvis ikke tale om, men målt på tilfredsheden med samfundsudviklingen er kineserne blandt de mest positive i verden.

Når kriser kradser, kan der naturligvis være svingninger i det billede, men forsigtigt har man lov at antage, at den omfangsrige middelstand støtter stabiliteten frem for alt, fordi den rummer løftet om stadig bedre levestandard generation for generation, og at gruppen under, migrantarbejderne i byerne og landbefolkningen, tror på løfterne om, at de også vil blive budt på fremgang.

Håbet beskæmmer ingen, og i den kinesiske befolkning klinger ordet reform bedre end Marx.

***

Så der lyttes, når nationens førstemand taler.

Som præsident for nationen og generalsekretær for partiet har Xi Jinping i sammenligning med sine forgængere Jiang Zemin og Hu Jintao været et ganske interessant bekendtskab.

Uden at give deres effektivitet karakter, så var de grå bureaukrater, mens Xi Jinping har været udadvendt og karismatisk både på den hjemlige scene og den internationale. Han tegner virkelig firmaet, men hans eftermæle kommer til at afhænge af, om han får den nødvendige dobbelte succes:

Fortsættelse af reformpolitikken, tilfredshed i den voksende middelstand og fortsat magtmonopol hos partiet på den ene side. Og på den anden, at konfrontationer med USA, Japan og nogle af de sydøstasiatiske nationer bliver holdt på det diplomatiske plan og ikke forstyrrer den samhandel, der er forudsætning for fortsat positivt tempo i økonomien.

Yin og yang. Når tingene er i balance, er der harmoni.

Nils Thstrup er journalist med udenrigspolitik som speciale. Han har rejst i Kina siden 1974 og skrevet fire bøger om folkerepublikkens udvikling gennem reformårene.

En afgørende test for den kinesiske ledelse er miljøet. En grøn omstilling er bydende nødvendig, balancen mellem mennesker og natur skal genoprettes, og ordet harmoni går igen.